

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum rem esse à Deo reuelatam constituat rationem formalem obiecti
Theologiæ. disp. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

esse veram, si de ordine cognoscendi naturali, non verò supernaturali, sermo sit. Atque eodem modo ad auctoritatem Aristotelis respondendum est:

ad tertium.

Ad tertium argumentum dicendum est, essentiam diuinam in eo euentu immediatè representari in ratione obiecti cogniti: neque inde sequi notitiam esse intuitiuam. Quando enim recordor patris absentis, notitia illa immediatè representat patrem in ratione obiecti, quam tamen satis constat non esse intuitiuam. In ratione verò mediij, dicendum est representari per speciem, quam Deus imprimit: neque tamen inde sequitur notitiam esse intuitiuam. Quando enim in praesentia patris clausis oculis recordor eius, datur quidem species representans, & obiectum praesens: notitia tamen illa intuitiua non est: quia longè diuerso modo representat suum obiectum species, quae notitiam intuitiuam efficit, ac species quae notitiam abstractiuam producit. His etiam adde, si placet, Deum eiusmodi notitiam sine vlla specie producere posse, si simul cum potentia cognoscendae concurrat speciei suppleto, immediatè ad productionem notitiae influat.

*Notitia vbi
produci possit
absque vlla
specie.*

ARTICVLVS III.

Vtrum sacra doctrina sit vna scientia.

DISPUTATIO I.

IN qua acceptione, articulo praecedente de sacra doctrina disputatum est, vtrum esset scientia, sumpta videlicet pro solo habitu conclusionum, quae euidenter deducuntur ex iis, quae manifestè de fide sunt: in eadem quaerit hoc focu^s D. Thomas, vtrum sit vna: intellige, secundum speciem. Clarum namque erat, Theologiam, vt comprehendit etiam opiniones, habitum principiorum, & ea, quae aliis scientiis propria sunt, non esse vnam speciem: sed tantum vnam vnitatem ordinis, quatenus omnia ordinantur ad vnum finem, videlicet ad melius cognoscendum obiectum Theologiae, & ea, quae ad ipsum attributionem habent: neque aliud probant argumenta Durandi 4. q. Prologi, si rectè expendantur.

Quoniam verò de vnitatem specificam scientiae, & vtrum sit simplex qualitas, fuse disputauimus 1. Posteriorum, cap. 27. 2. de Anima, cap. 4. & 6. Metaphysicae: superferendum duxi ab iis quaestionibus. Si quid autem desideratum fuerit, ex iis, quae inferius disputatione tertia dicemus, petendum erit. Illud tamen hoc loco admonerem, si habitus Theologiae (vt credit Scotus) non distingueretur a fide: tunc sane dicendum esset, habitum Theologiae non solum esse vnum speciem, sed etiam esse vna simplicem qualitatem: constat enim inter omnes Theologos, habitum fidei in singulis fidelibus esse vnam numero ac simplicem qualitatem.

DISPUTATIO II.

Vtrum rem esse à Deo reuelatam, constituat rationem formalem obiecti Theologiae.

Illud nihilominus disputandum est hoc loco, vtrum rem esse reuelatam à Deo, sit ratio formalis obiecti, à qua sumitur vnitatem Theologiae. Pro parte negante in primis argumentatur Albertus

*ars negans
quaestioni*

A Magnus, quia ratio formalis obiecti, est quid existens in ipso obiecto: reuelatio verò non est in re reuelata: ergo reuelatio, siue esse reuelatum, non est ratio formalis obiecti Theologiae.

Secundò, argumentatur etiam Aureolus apud Capreolum 2. quaest. prologi in argumentis contra quartam conclusionem in hunc modum. Ita se habet diuina reuelatio & illustratio ad res cognitae per reuelationem, sicut se habet illustratio intellectus agentis ad eas, quae à nobis cognoscuntur per talem illustrationem: sed res cognitae per illustrationem intellectus agentis pertinent ad diuersas scientias naturales: ergo quae cognoscuntur per diuinam reuelationem, pertinere etiam poterunt ad diuersas scientias, ac proinde reuelatio non erit ratio formalis obiecti, à quo sumitur vnitatem Theologiae.

Tertiò, si Deus alicui homini reuelaret res mathematicas, ac naturales, infundendo illi scientias earundem rerum, vt creditur infudisse Adamo, is profectò non obstante hac diuina reuelatione compararet multas scientias specie distinctas: ergo in Theologia, non obstante diuina reuelatione, esse possunt multi habitus specie differentes.

Postremò, Deus in reuelatione Theologiae subit vicem praceptoris: sed ab eodem praepceptore potest homo accipere multas scientias distinctas: ergo diuina reuelatio non impedit, quin Theologia multiplex scientia esse possit.

Pro solutione huius quaestionis, in primis sciendum est, hoc loco non esse sermonem de obiecto Theologiae materiali, quod à philosophis obiectum quod nuncupari solet: de eo enim disputabitur articulo 7. sequenti, & ostendimus esse Deum: sed sermonem esse de obiecto formali, secundum rationem seib illis, seu de ratione, sub qua scitur, à quo sumi debet vnitatem scientiae, vt primo Posteriorum explicatum est.

Animaduertendum deinde est, hoc esse discrimen inter obiectum fidei, & Theologiae, vt articulo praecedenti dictum est, quod obiectum fidei est reuelatum à Deo formaliter, & in se: obiectum verò Theologiae solum est reuelatum virtute, & in alio, à quo per euidentem consequentiam deducitur. Vnde hoc per discursum scitur: illud verò non nisi habitu primorum principiorum percipi solet.

Notandum tertiò, reuelationem diuinam non esse rationem sub qua, obiecti fidei aut Theologiae, sed esse rationem obiectiuam attingendi res per fidem, aut Theologiam, ad eum modum, quo lumen est ratio, vt visus percipiat colores, seu potius ad eum modum, quo medium demonstratiuum est ratio attingendi conclusiones, vt articulo 7. videbimus. Vnde sicut ratio sub qua obiecti visus, penes quam attenditur vnitatem potentiae, neque est color, neque lumen, sed, vt ita dicam, visibilitas: & ratio sub qua obiecti scientiae, non est medium, sed scibilitas obiecti scientiae, quae quandoque in obiecto est diuersa pro diuersitate mediij, vt 1. Posteriorum cap. 23. explicatum est: ita etiam ratio sub qua obiecti fidei, & Theologiae non est reuelatio ipsa, sed cognoscibilitas per reuelationem, quae in rebus ipsis reuelatis, facta diuina reuelatione, resultat.

Sciendum quartò, quod, cum haereticus, qui caret fide infusa, assentiat articulo sanctissimae Trinitatis ex eo, quia per Christum id reuelatum est Ecclesiae à Deo: & Catholicus per fidem infusam eadem ratione eidem assentiat: consequitur,

Ratio formalis obiecti fidei.

quitur, vt ratio sub qua obiecti fidei infusa (vt r. 2. q. 1. art. 4. dicebamus) non sit cognoscibilitas per diuinam reuelationem praecise tanquam per rationem assentiendi, sed cognoscibilitas non solum per diuinam reuelationem, sed etiam simul per habitum supernaturalem, qui cum tali reuelatione debitam proportionem habeat. Ratio enim, sub qua habitus & potentia circa res obiectas versantur, semper per comparationem ad habitum aut potentiam sumi debet, vt r. Posteriorum, & 2. de Anima latius explicauimus: quod fit, vt aliam rationem cognoscibilitatis habeant colores & lumen, si ad visum referantur, aliam comparatione intellectus, à quibus tam diuersis inter se potentiis cognoscuntur.

Distinctio inter rationem formalem obiecti Theologiae et obiecti fidei.

Ex dictis intelliges primò, scibile per reuelationem, seu ex praemissis reuelatis, esse rationem, sub qua Theologia suum obiectum considerat: cognoscibile verò per reuelationem, immediatè esse obiectum fidei: atque in eo sensu exponendos esse eos, qui dicunt, rationem sub qua obiecti Theologiae, aut fidei, esse reuelationem, aut reuelabilitatem.

Intelliges secundò, sicut fides qua Catholicus assentitur mysterio sanctissimae Trinitatis, distinguitur à fide, qua eidem mysterio assentitur Lutheranus: eò quòd illa habitus supernaturalis sit & infusus: haec verò naturalis & acquisitus: ita Theologiam, quam ex articulis fidei per assensus supernaturales comparat Catholicus de aliquibus conclusionibus, specie distingui à Theologia, quam de eisdem conclusionibus acquirit Lutheranus: assensus enim principiorum specie distincti, gignunt assensus conclusionum, & subinde habitus specie distinctos: distinguuntur verò huiusmodi habitus ex parte obiecti, quia vnus est de scibili ex reuelatis per habitum supernaturalem congruentem, ac accommodatum diuinæ reuelationi, alter verò de scibili per habitum naturalem, qui cum diuina reuelatione non habet debitam proportionem.

Illud hoc loco obiter propter Caietanum animaduertam, rationem, sub qua habitus aut potentia considerantur sua obiecta, ad hunc sensum conuersim dici cum iis, quae cadunt sub eundem habitum aut potentiam, quòd de quocumque verum est dicere, habere talem rationem sub qua, verum etiam est dicere, esse de numero eorum, quae cadunt sub talem habitum aut potentiam, & è contrario: non tamen opus est, vt detur aliqua vna natura communis, à qua primò fluat talis ratio sub qua: nec item oportet, vt quanta vnitas fuerit in ratione sub qua, tanta sit in obiecto adaequato potentiae: quod quidem in obiecto visus satis patet, vbi nulla cernitur vna communis natura sed multiplex: est enim totum hoc distinctum, lumen vel color, cum tamen visibilitas, quae cum eo conuersim dicitur, vnum quid sit, & apud Caietanum species infima. Hinc colligitur, si vna & eadem res sub duas diuersas scientias cadat (quo pacto Deus se habet comparatione duplici Theologiae, nostrae scilicet, & beatorum) duplicem quoque rationem scibilis sibi vendicare: ex eadem enim re plures quasi passiones proficisci possunt specie inter se distincta, maximè diuersarum rerum comparatione. Quare sine vlla probabilitate colligi potest, Theologiam beatorum non distingui ab ea, quam Theologi in hac vita habent, aut vnam esse & eandem rationem scibilis, sub qua Deus ab vtraque

consideratur in qua tamen collectione plus aequo laborat hoc loco Caietanus.

Reliquum est, vt ad argumenta proposita respondendum. Ad primum dicendum est, rationem sub qua obiecti Theologiae, non esse reuelationem ipsam, sed esse scibile ex reuelatis, scibilitatem autem ex reuelatis esse in re, quae scitur: supposita tamè reuelatione. Eodem quoque modo, rationem sub qua obiecti fidei non esse reuelationem, sed esse cognoscibile per reuelationem: reuelatio verò est credendi ratio, quam nihil interest non esse in re, quae creditur: extrinsecus namque potest aliquis adduci ad credendum aliquid, nimirum ex autoritate & asseruatione narrantis.

Soluntur argumenta in initio posita. Ad primum.

Ad secundum, neganda est maior: illustratio enim intellectus agentis, lumenque naturale intellectus possibilis, non sunt tota ratio assentiendi his, quae cognoscuntur per illustrationem intellectus agentis, lumenque naturali intellectus possibilis: sed simul etiam accedit euidentia ex ipsis terminis cognitis, quae pendet ex naturis ipsarum rerum. Vnde pro diuersitate rerum comparantur principia specie distincta, & ex principii specie distinctis, scientia etiam specie distincta acquiruntur. In Theologia autem ratio assentiendi per fidem, cui solus fides innititur, est diuina reuelatio, ideòque principia omnia sunt eiusdem rationis: quòd fit, vt etiam conclusiones, quae inde deducuntur, ad vnam tantum scientiam pertineant.

Ad secundum.

Notandum tamen est, aliam rationem cognoscibilitatis & scibilitatis cerni in rebus, quatenus cognosci possunt per species desumptas à phantasmatis virtute intellectus agentis, in rebus quoque rationis discursu, diuersam omnino ab ea, quae sortiuntur, quatenus per species apte natura infusas, ac sine discursu percipiuntur: quòd fit, vt scientia nostra naturalis specie distinguatur à scientia naturali Angelorum: nostra autem diuiditur rursus in multas species, pro diuersitate rerum quae sciuntur, vt dictum est.

Ad tertium admittimus antecedens, reuelatione tamen ita accepta, vt de ea in antecedente est sermo: neganda verò est consequentia: quia longè alter fides dicitur esse de reuelatis, Theologiaeque de scilibus ex reuelatis, ac scientiae Adamo diuinitus infusae. Fides enim in proposito non ideò dicitur esse de reuelatis, quòd sit habitus infusus à Deo, vt reuera est, sed quòd ratio obiectiua assentiendi per fidem rebus quae creduntur sit illas esse reuelatas à Deo, vel per Christum, vel per Prophetas, aut Apostolos, quod non cernitur in scientiis Adamo infusis: neque enim ratio obiectiua assentiendi conclusionibus illarum scientiarum erat, quòd videret Adamus eas conclusiones esse reuelatas à Deo, sed quòd connexionem necessariam singularum, aut ex ipsis terminis, aut per consequentiam euidentem ex principii per se notis intueretur. Quòd si Deus Adamo reuelaret eandem illas res ad eum modum, quo Ecclesia reuelauit mysteria fidei, itaque innixus praecise autoritati diuinae hisce rebus omnibus assentiretur sine euidentia alunde comparata, iam tunc cognitio earum rerum ad fidem, & non ad diuersas scientias pertineret. Quare eas scientias, quas supernaturaliter ab ortu suo accepit Adamus, rectè quidem infusas, per reuelationem tamen comparatas nullo modo proprie dixeris.

Ad tertium.

Scientia Adamo collata infusa dici possunt, reuelata non item.

Ad quartum, distinguenda est minor: si enim praceptor solum proponat, & explicet principia, indeque deducat conclusiones: discipulus verò

Ad quartum.

(vt fieri solet) moneatur ad assentiendum principiis & conclusionibus, non propter auctoritatem docentis, sed quia propositis & explicatis principiis, vel ex naturis terminorum, aut ipsa experientia, principia esse vera cognoscit, ex eisque euidenter sequi conclusiones, concedenda erit minor: verum Deus non ita subit vicem praeceptoris in tradendis per reuelationem principis Theologiae: quia illis sic assentimur ex naturis terminorum, nec per experientiam, sed solum propter auctoritatem Dei reuelantis. Si vero discipulus solum assentiat propter auctoritatem docentis, neganda est minor cum Caetano hoc loco, & Capreolo loco citato: quia per talem cognitionem solum fides humana, eiusdem semper rationis de omnibus rebus ita cognitis, comparabitur.

DISPUTATIO III.

Vitam in Theologia habitus, siue actus diversarum conclusionum inter se specie differant.

Scientia seu disciplina integra vni sunt unitate ordinis.

PRO explanatione huius dubitationis, praemittendum est, eos actus, & habitus principiorum, qui in eodem gradu sunt abstractionis a materia, specie distingui ab actibus & habitibus conclusionum, quae ex eis mediate, vel immediate deducuntur: eo quod hi intellecto rationis discursu illi vero sine discursu ex notitiis terminorum generentur, omnes vero, vna cum actibus, & habitibus tam principiorum, probabilium, quam conclusionum, quae in eodem gradu sunt abstractionis, vnam & eandem integram scientiam, seu disciplinam constitutere, vt pote Philosophiam naturalem, aut Metaphysicam, aut aliam similem: quae quidem ex hisce omnibus sic constituta, vna est unitate ordinis, qui in explicandis iis, quae ad eundem gradum abstractionis pertinent, seruatur: non secus, ac multorum hominum collectio, qui sub vno duce ad praeliandum suis aptis ordinibus constituuntur, dicitur vnus exercitus: & domus constans multis partibus discretis, certo tamen ordine compositis, vna dicitur.

Notitia simplices eiusdem potentia cognoscendis, actus cognoscendi, & species impressae, pro diuersitate specificarum obiectarum, in genere rei, specie distinguuntur.

Praemittendum est secundo loco, in scientiis naturalibus ex diuersis principiis comparari actus assentiendi, ac proinde etiam habitus, specie distinctos. Ratio est, quoniam licet intellectus species infima sit, concurratque efficienter ad productionem omnium actuum intelligendi: concurrit tamen tamquam causa vniuersalis, & pro diuersitate specifica singularum causarum, a quibus determinatur ad productionem potius huius intellectiois, quam illius, tum ipsi actus intelligendi, tum etiam terminorum producti, hoc est, verba mentis, seu notitiae expressae, specie distinguuntur. Quod idem in ceteris potentis cognoscentibus cernitur: visus namque, quoniam ad producendum actum videndi candorens potius, quam nigrum colorem, determinatur tamquam a causa particulari ab specie impressa candoris, quae specie distinguitur ab specie impressa alterius coloris, cum candorem aspiciens, producit actus, siue visio specie distincta, ab actu, quo nigrorem intuemur: eademque ratione ex eisdem actibus producantur termini seu species expressae, specie etiam inter se distinctae. Idem quoque de ceteris sentiendi facultatibus tam externis, quam internis, & sentiendum: pro diuersitate namque rerum obiectarum secundum se, actus cogno-

scendi, atque notitia, seu species expressae, specie inter se differentes producuntur. Quoniam igitur intellectus agens coniunctus cum phantasmatis specie distinctis, producit in intellectu possibili species impressas specie differentes, a quibus, tamquam a causis particularibus eius efficientia, ac concursus determinatur ad intelligendum potius hoc obiectum, quam illud: fit, vt pro diuersitate obiectorum secundum se, tam actus intelligendi, quam notitias simplices, hoc est, verba, siue species expressae simplices, inter se specie distinctas producat. Praeterea, quoniam ad assensum primorum principiorum complexorum, vt à causis particularibus, determinatur intellectus à notitiis terminorum, seu potius à naturis extremorum, quae eisdem notitiis percipit, aut ab euidentia connexionis, quae sensu comprehenditur, & per sensum ad intellectum peruenit: fit, vt pro diuersitate specifica extremorum, aut saltem alterius extremi, assensus primorum principiorum specie distinctos eliciat, atque adeo vt in scientiis naturalibus, si diuersa principia habeant, tam actus quam habitus specie distinctos comparemus.

Tertio loco constituendum est, in scientiis naturalibus, semper, diuersarum conclusionum, gigni actus sciendi, ac proinde habitus etiam specie distinctos. Quod vel ex eo satis cognosci potest, quoniam si diuersa principia non nisi per actus assentiendi specie distinctos perspecta habemus, cum ad scientiam comparandam cuiusque conclusionis, necessarium semper sit, vt saltem vnum interueniat principium distinctum à principiis, quibus de reliquis conclusionibus comparatur scientia: fit, vt pro diuersitate conclusionum, actus & habitus specie distincti in nobis generentur: pro diuersitate namque specifica causarum particularium, a quibus determinatur intellectus ad productionem assensuum, assensus atque habitus specie distincti efficiuntur. Fusior ac plenior horum tractatio ad philosophiam potius, quam ad Theologiam, spectare videtur. Hic tamen locus necessario exigebat, vt eadem summam perstringeremus.

Quamuis ergo haec in scientiis naturalibus ita sese habere existimemus: in Theologia tamen rem contrarium modo procedere nos arbitramur, quam sequentibus hisce conclusionibus exponemus.

E Prima igitur conclusio sit. Habitus fidei Catholicae, quo assentimur omnibus, quae sunt de fide, est vnus speciei infimae in omnibus fidelibus, & in singulis vnus dumtaxat numero. De hac nemo est, qui dubitet. Ratione vero confirmari potest, quia cum fides Catholica sit habitus supernaturalis infusus, inclinans primò ad innitendum diuinae auctoritati ac reuelationi, atque adeo mouens nos ad assentiendum vniuersum iis, quae à Deo reuelantur, simul atque nobis ritè proposita fuerint, secundario vero ad assentiendum huic, vel illi rei reuelatae in singulari, fit, vt in plures species distingui non debeat.

F Secunda conclusio. Omnes similiter assensus fidei, comparatione etiam diuersorum principiorum Theologiae, sub vna infima specie continentur. Haec probatur primò. Quoniam si habitus fidei, quo illis omnibus assentimur, vnus est specie, rationi consonum est, vt actus illius habitus, quibus eiusmodi principiis assentimur, sint etiam vnus speciei. Deinde, ac potissimum, quia ad generationem talium assensuum, non concurrunt efficienter extrema ipsorum principiorum per notitias, quibus apprehenduntur, quo tamen modo ad assensum principi

Tam assensuum quam habitus diuersorum principiorum in eadem scientia naturali specie distinguuntur.

Scientia naturalibus diuersarum conclusionum specie distinguuntur.

Prima conclusio. Fidei habitus vnus speciei infimae est in vnoquoque non comparatione omnium qua creduntur.

Secunda conclusio. Fidei assensus principiorum omnium Theologiae vnus est specie.